

รายงานผลการดำเนินงานโครงการตามพันธกิจและภารกิจของวิทยาลัยชุมชน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559
วิทยาลัยชุมชนยโสธร

1. ชื่อแผนงาน โครงการ และกิจกรรม : โครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธร
ต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร
งบประมาณที่ใช้ 20,000 บาท

2. ความเป็นมาของแผนงาน โครงการและกิจกรรม (เล่าที่ไปที่มาของโครงการ/กิจกรรม)

วิทยาลัยชุมชนยโสธรเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น จึงให้ความสำคัญในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สังคม ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวิทยาลัยชุมชนยโสธรยังไม่สามารถรวบรวมสารสนเทศและจัดระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่มีแหล่งอ้างอิงหรือแหล่งศึกษาค้นคว้าด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาและบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนในรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นชุมชน (TRACK วิทยาลัยชุมชน) และการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (TRACK อาชีพ)

สำนักวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยชุมชนยโสธร ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในการดำเนินพันธกิจด้านการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการรวบรวมสารสนเทศ จัดระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร เพื่อใช้เป็นแหล่งในการอ้างอิงหรือศึกษาค้นคว้าด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวบรวมองค์ความรู้เพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่น ไว้อีกทางหนึ่งด้วย

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อรวบรวมสารสนเทศท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่กระจัดกระจายตามหน่วยงานต่าง ๆ หรือเป็นเพียงคำบอกเล่าตามท้องถิ่น ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง
- 3.2 เพื่อสร้างฐานข้อมูลท้องถิ่นของจังหวัดยโสธรไว้สำหรับศึกษาวิจัย และใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ
- 3.3 เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แพร่หลาย และเป็นการทำนุบำรุงและธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
- 3.4 เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงพาณิชย์ การค้า การท่องเที่ยว และศึกษา
- 3.5 เพื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บและค้นคืนข้อมูลท้องถิ่น เป็นการเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสารสนเทศให้กับผู้สนใจทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชนยโสธร

4. กลุ่มเป้าหมาย

- 4.1 ดำเนินการสำรวจ รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลท้องถิ่น พัฒนาฐานข้อมูลท้องถิ่น โดยเน้นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร ได้ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดยโสธร
- 4.2 จัดเก็บและรวบรวมผลงานดีเด่นด้านต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดยโสธรในฐานข้อมูล “เกียรติภูมิผลงานดีเด่นของจังหวัด”

4.3 สำนักวิจัยและพัฒนาดำเนินงานเป็นศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน สามารถพัฒนาความรู้อันจะส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาของชุมชนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

4.4 สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ ปกป้องสิทธิภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทย

5. วิธีการดำเนินการ (ขั้นตอนการดำเนินงานแต่ละการดำเนินงาน และวิทยาการเป็นใคร)

1. คณะผู้ดำเนินงานโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของภูมิปัญญา พบว่า มีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาไทยไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนด ในภาพรวมภูมิปัญญาไทย สามารถแบ่งได้เป็น ๑๐ สาขา คือ สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขาการแพทย์แผนไทย สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน สาขาสวัสดิการ สาขาศิลปกรรม สาขาการจัดการองค์กร สาขาภาษาและวรรณกรรม และสาขาศาสนาและประเพณี

2. คณะผู้ดำเนินงานโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ลงพื้นที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงลึก จำนวน ๖ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอค้อวัง อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอคำเขื่อนแก้ว ส่วนที่เหลือจำนวน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอป่าดัว และอำเภอทรายมูล อยู่ระหว่างดำเนินการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากมีจำนวนภูมิปัญญามาก

3. คณะผู้ดำเนินงานโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และเรียบเรียงเขียนรายงานวิจัย เพื่อจัดทำสรุปผลงานวิจัย

6. รายละเอียดในการดำเนินการ (เชิงพรรณนา)

ตามที่ได้รับผิดชอบโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ได้รับจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานโครงการฯ เป็นเงินทั้งสิ้น 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมสารสนเทศท้องถิ่นของจังหวัดยโสธรเป็นฐานข้อมูลไว้

สำหรับศึกษาวิจัยและใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นการอนุลักษณะ ส่งเสริมและเผยแพร่สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น

ผลการดำเนินการเก็บรวบรวมในครั้งนี้ คณะผู้ดำเนินงานโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ได้ทำการศึกษาพบว่า มีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาไทยไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนด ในภาพรวมภูมิปัญญาไทย สามารถแบ่งได้เป็น 10 สาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ ไร่นาสวนผสม และสวนผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่าย ผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน การดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์ จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุล และยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ รักษาพยาบาลของชุมชน การจัดระบบสวัสดิการบริการในชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

จากนั้นคณะผู้ดำเนินงานโครงการระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยโสธร ลงพื้นที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงลึกจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอค้อวัง อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอคำเขื่อนแก้ว พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ มีจำนวน 3 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม มีจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 41 คน
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 5 คน
3. สาขาการจัดการองค์การ มีจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 8 กลุ่ม

สำหรับการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหลือจำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอป่าต้ว และอำเภอยายมูล อยู่ระหว่างดำเนินการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากมีจำนวนภูมิปัญญามาก

7. ผลผลิต / ผลลัพธ์

7.1 เชิงปริมาณ

7.1.1. มีฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

7.1.2. มีแหล่งบริการและเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร

7.1.3. สามารถให้บริการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชน

7.1.4. เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และสืบทอดต่อไปชั่วลูกหลาน

7.1.5. ประชาชนท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์

7.2 เชิงคุณภาพ

วิทยาลัยชุมชนยโสธรมีฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการในการบริการและเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดยโสธร แก่ผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชนยโสธร รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และสืบทอดต่อไปชั่วลูกหลานต่อไป

8. ปัญหาอุปสรรค / ข้อเสนอแนะ

8.1 ปัญหาอุปสรรค

8.1.1 งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากจำนวนภูมิปัญญาแต่ละอำเภออย่างกระจุกกระจาย

8.1.2 เมื่อคณะดำเนินงานโครงการฯ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงกับภูมิปัญญา พบว่า ส่วนใหญ่ภูมิปัญญาไม่อยู่บ้าน จึงทำให้เสียเวลาในการลงพื้นที่อีกครั้ง

8.2 ข้อเสนอแนะ

1. ควรารได้รับจัดสรรงบประมาณสนับสนุนต่อการดำเนินงานโครงการให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน

2. ควรนำปัญหาที่พบจากการดำเนินโครงการฯ ของปีที่ผ่านมา เพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานโครงการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนายิ่งขึ้นในปีงบประมาณ 2560